

Боснюк В.Ф., канд. психол. наук, старший викладач кафедри прикладної психології, НУЦЗУ

ПРОФЕСІЙНА УСПІШНІСТЬ РЯТУВАЛЬНИКА

В останнє десятиліття проблеми професійної діяльності, професіоналізму стали предметом пильного розгляду психологічної науки (Д. Дільман, С. Дружилов, Г. Суходольський, Я. Хаммер і ін.).

Під професійною діяльністю ми розуміємо складну діяльність, яка постає перед людиною як конституйований спосіб виконання чого-небудь, що має нормативно встановлений характер. Професійна діяльність об'єктивно складна і суб'єктивно важка для освоєння. Саме складність трудових функцій для людини і надає діяльності професійний характер [1].

Однією з найважливіших характеристик професійної діяльності є поняття «успішність». Проте чітке, загальновизнане і повне уявлення як про саму успішність професійної діяльності, так і про критерії оцінки діяльності як успішної відсутні.

Поняття «успішний», за визначенням С. Ожегова, означає «той, що містить в собі успіх, вдалий», а поняття «успіх» – «удача в досягненні чого-небудь». «Удача», у свою чергу, трактується автором як «потрібний або бажаний результат справи» [2, с. 729].

Таким чином, поняття «успішність» – похідне від поняття «успіх», що означає досягнення поставленої мети.

На думку С. Дружилова [1], професійна успішність є інтегральною характеристикою людини, що виявляється в діяльності і в спілкуванні, а тому повинна вивчатися у взаємодії індивідуальних, особистісних і суб'єктивних якостей.

У сучасній західній літературі дослідження професійного успіху зосереджені, головним чином, навколо кар'єри. При цьому професійним успіхом називається сукупність позитивних результатів, накопичених протягом всієї кар'єри, – як в психологічному плані, так і в плані об'єктивних професійних досягнень.

Об'єктивним успіхом називається позитивний результат у кар'єрі, який може бути оцінений оточуючими [3]. Як правило, він вимірюється такими характеристиками, як розмір заробітної плати, кількість просувань по службі й рівень посади в ієрархії організації.

Суб'єктивним успіхом називається сукупність думок людини про її професійні досягнення й результати [3]. Він вимірюється параметрами задоволеності роботою і задоволеності кар'єрою.

Окрім того, необхідно зауважити, що в ситуації реальної трудової діяльності часто буває складно оцінити не тільки якість, але навіть власне продуктивність праці окремого працівника, оскільки для багатьох видів професійної діяльності об'єктивні показники для її оцінки відсутні або замасковані у зв'язку з особливостями організаційної структури виробництва.

Існують принципові труднощі кількісного опису професійної успішності й для рятувальників, оскільки вона залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників, що не завжди піддаються обліку і контролю. Застосування об'єктивних критеріїв для визначення професійної успішності рятувальників обмежено небажаними характеристиками, що спотворюють концептуальний критерій – контамінацією і недостатністю. Наприклад, навряд чи доречно використовувати в якості критерію успішності роботи пожежного-рятувальника кількість погашених пожеж, адже гасіння пожеж – це лише один аспект роботи пожежного-рятувальника; інший – це попередження пожеж. «Успішними» можуть бути не ті, кому вдалося погасити їх більшу кількість, а ті, які зробили більший внесок у запобігання пожежам. Ми вважаємо, що об'єктивні дані щодо продуктивності діяльності рятувальників не завжди є релевантними, тому слід звернутися до суб'єктивних критеріїв професійної успішності рятувальників, які можуть бути як зовнішніми – результативність діяльності (оцінка «експертів»), так і внутрішніми – задоволеність діяльністю (власна оцінка своєї успішності).

Отже, професійна успішність рятувальника – це інтегральна якість особистості професіонала, що проявляється в частоті досягнення мети професійної діяльності та суб'єктивній задоволеності від процесу праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дружилов С. А. Индивидуальный ресурс профессионального развития как необходимое условие становления профессионализма человека / С. А. Дружилов // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2010. – № 5. – С. 145–148.

2. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов – М.: Рус. яз., 1985. – 797 с.

3. Ng T. W. H. Predictors of objective and subjective careersuccess: A meta-analysis / T. W. H. Ngetal. // Personnel Psychol. – 2005. – V. 58. – P. 367–408.